

Jarkko Lahtinen

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut 2026

**Selvitys kuntien varhaiskasvatuksen asiakas-
maksuperiaatteista ja toimintatavoista**

© Suomen Kuntaliitto ry
ISBN 978-952-431-012-3 (pdf)
Helsinki 2026

Kuntaliitto
Toinen linja 14
PL 200, 00101 Helsinki
Puhelin 09 7711
www.kuntaliitto.fi

Sisältö

1	Kyselyn tausta ja toteutus.....	4
1.1	Kyselyn rajaus.....	4
1.2	Kyselyyn vuonna 2026 vastanneet kunnat.....	4
2	Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuperiaatteet	7
2.1	Asiakasmaksujen periminen	8
2.2	Kunnan asiakasmaksuperiaatteet	9
2.3	Palvelun käytön seuranta.....	11
3	Kuntien antamat lakia laajemmat maksuhyvitykset.....	13
3.1	Laissa määritellyt maksun alentamiseen vaikuttavat määräykset	13
3.2	Kuntien päättämät lakia laajemmat maksuhyvitykset.....	14
4	Asiakasmaksulain vaikutukset kuntien asiakasmaksutuottoihin	17
4.1	Asiakasmaksulain muutokset.....	17
4.2	Kuntien arviot asiakasmaksutuottomenetyksistä	18
5	Pohdinta	19
5.1	Tulorajat jatkuvassa muutoksessa.....	19
5.2	Muutokset vaikuttavat	20
5.3	Joustava varhaiskasvatuspalvelu	21
5.4	Varhaiskasvatukseen osallistumisesta tulee puhua	22
	Liite 1. Kyselylomake	24

1 Kyselyn tausta ja toteutus

Kuntaliitto selvitti huhti–toukokuussa 2026 Manner-Suomen kunnille suunnatulla kyselyllään varhaiskasvatuksen tilaa kunnissa. Kyselyllä kartoitettiin kuntien varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen periaatteita, erilaisia maksujen alentamiseksi annettuja toimintatapoja ja asiakasmaksukäytänteitä. Lisäksi selvitettiin asiakasmaksutuottoja sekä koronapandemiatilanteen vaikutuksia asiakasmaksuihin. Kuntien asiakasmaksukäytänteitä kartoitettiin nyt neljännen kerran. Ensimmäinen kartoitus on tehty vuonna 2018. Samalla kyselyllä kartoitettiin kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen kuntalaisia ja perusteita niiden maksamiseen sekä palvelusetelin käyttöä varhaiskasvatuksessa.

Tämä raportti käsittelee varhaiskasvatuksen asiakasmaksuihin liittyviä asiakokonaisuuksia. Kuntaliitto on aiemmin kartoittanut kuntien asiakasmaksuperiaatteita edellisessä vuonna 2024 toteutetussa kyselyssä. Varhaiskasvatuksen kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalaisien sekä palvelusetelin osalta on julkaistu oma raporttinsa. Raportti löytyy Kuntaliiton nettisivuilta.

1.1 Kyselyn rajaus

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevalla kyselyllä kartoitetaan alle kouluikäisten lasten perheille määrättävien asiakasmaksujen periaatteita, erilaisia maksujen alentamiseksi annettuja toimintatapoja ja asiakasmaksukäytänteitä. Varhaiskasvatuksen järjestämistä säätelee varhaiskasvatuslaki (540/2018). Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen osalta toimitaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain (1503/2016) mukaisesti. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki ei koske yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajia, joten kartoituksessa käsitellään ainoastaan kunnan toteuttaman varhaiskasvatuksen asiakasmaksukäytänteitä.

1.2 Kyselyyn vuonna 2026 vastanneet kunnat

Kuntaliiton kysely varhaiskasvatuksesta tehtiin sähköisenä Webropol-kyselynä huhti–toukokuussa 2026. Kysely oli auki 17. toukokuuta saakka. Kysely

lähetettiin kuntien kirjaamoihin ja siihen vastasivat kunnissa varhaiskasvatuksesta vastaavat johtavat viranhaltijat. Kyselyyn vastasi Manner-Suomen kunnista 75 prosenttia (219 kuntaa). Vuoden 2024 kyselyyn vastasi 85,7 prosenttia (251) kunnista. Manner-Suomessa oli kyselyn toteutushetkellä 292 kuntaa. Keväällä 2022 kyselyyn vastasi täysin yhtä monta kuntaa kuin vuonna 2024.

Tämä raportti käsittelee varhaiskasvatuksen asiakasmaksuihin liittyvää kokonaisuutta. Vastaukset esitetään pääsääntöisesti suhteessa kysymyksiin vastanneiden määrään (% vastanneista). Vertailussa aikaisempiin tuloksiin tulee huomioida, että kuntien määrä on voinut muuttua kuntien yhdistyessä. Lisäksi on huomioitava, että vastaajajoukko eri kyselyissä vaihtelee. Vastaavia asioita on kartoitettu Kuntaliiton edellisessä kyselyssä vuonna 2024.

Taulukko 1. Vastaajat eri kuntakokoluokissa (n=219).

Kuntakoko	Vastanneet (lkm)	Vastanneet Manner-Suomen kunnista (%)
Yli 100 000 as.	7	77,8
50 000–100 000 as.	10	83,3
20 000–50 000 as.	26	78,8
10 000–20 000 as.	26	63,4
5 000–10 000 as.	54	80,6
Alle 5 000 as.	96	73,8
Yhteensä	219	75,0

Kyselyyn vastattiin kattavasti lähes kaikista kuntakokoluokista. Yli 50 000 asukkaan kunnista vastaamatta jätti yhteensä neljä kuntaa. Kokonaisuutena vain 73 Manner-Suomen kuntaa jätti vastaamatta. Suhteellisesti eniten vastaajia oli 50 000–100 000 asukkaan kunnista. Yli puolet vastaamatta jättäneistä kunnista oli pieniä, alle 5 000 asukkaan kuntia. Niistä 47 kuntaa ei vastannut kyselyyn. Kokonaisuutena kyselyyn vastaajajoukkoa voidaan pitää kattavana. Maakuntatasoisesti katsoen vastaajajoukko on kattava. Lähes kaikki kunnat vastasivat kyselyyn seitsemän maakunnan osalta (yli 80 prosenttia kunnista). Kanta-Hämeestä, Pohjois-Savosta, Varsinais-Suomesta ja Keski-Suomesta suhteellisesti muita alueita vähemmän vastauksia, alle 70 prosenttia alueen kunnista vastasi kyselyyn.

Taulukko 2. Vastaajakunnat maakunnittain (n=219).

Maakunta	Vastanneet (lkm)	Vastanneet Manner-Suomen kunnista (%)
Uusimaa	22	84,6
Varsinais-Suomi	18	66,7
Satakunta	12	75,0
Kanta-Häme	6	54,5
Pirkanmaa	20	87,0
Päijät-Häme	8	80,0
Kymenlaakso	5	83,3
Etelä-Karjala	8	88,9
Etelä-Savo	8	72,7
Pohjois-Savo	12	63,2
Pohjois-Karjala	7	53,8
Keski-Suomi	15	68,2
Etelä-Pohjanmaa	14	77,8
Pohjanmaa	12	85,7
Keski-Pohjanmaa	7	87,5
Pohjois-Pohjanmaa	21	70,0
Kainuu	6	75,0
Lappi	18	85,7
Yhteensä	219	75,0

2 Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuperiaatteet

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaan kunnan päiväkodissa ja perhepäivähoidossa järjestämästä varhaiskasvatuksesta voidaan periä asiakasmaksulain mukainen asiakasmaksu. Muusta kunnan järjestämästä varhaiskasvatuksesta ja kunnan tilapäisesti antamasta varhaiskasvatuksesta voidaan periä kunnan päättämä asiakasmaksu. Tässä raportissa käsitellään kunnan päiväkodissa ja perhepäivähoidossa järjestetyn varhaiskasvatuksen asiakasmaksuperiaatteita.

Varhaiskasvatuslaissa tarkoitetusta päiväkotij- ja perhepäivähoitona järjestettävästä varhaiskasvatuksesta voidaan määrätä kuukausimaksu. Yleisenä periaatteena on, että maksua peritään enintään yhdeltätoista kalenterikuukaudelta toimintavuoden aikana. Laki mahdollistaa maksun perimisen myös 12 kuukaudelta, mutta toimintatapa on kunnissa harvinainen.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuun vaikuttavat varhaiskasvatukselle varattu aika, perheen tulot ja perheen koko. Kokoaikaisen varhaiskasvatuksen kuukausimaksu saa olla enintään perheen koon mukaan määräytyvän maksuprosentin osoittama euromäärä vähimmäistulorajan ylittävästä kuukausitulosta. Enimmillään perheen maksu nuorimmasta lapsesta voi olla 1.8.2026 alkaen 335 euroa. Mikäli tulojen perusteella maksu jää alle 32 euron, sitä ei peritä ollenkaan. Varhaiskasvatusmaksuihin ja tulorajoihin tehdään indeksitarkistukset joka toinen vuosi (Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 1503/2016). Viimeisin indeksitarkistus on annettu marraskuussa 2025 ja sen mukaiset tulorajat ja maksut tulevat voimaan 1.8.2026 alkaen.

Asiakasmaksulaissa määritellään periaatteet, milloin kunta voi periä tulojen mukaan korkeinta mahdollista maksua ja missä tilanteissa maksua tulee alentaa. Mikäli perhe on varannut lapselleen varhaiskasvatusta keskimäärin enintään 20 tuntia viikoittain, saa kuukausimaksu olla enintään 60 prosenttia laskennallisen kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta. Jos lapselle on varattu varhaiskasvatusta keskimäärin vähintään 35 tuntia viikoittain, voidaan kuukausimaksuna periä täysimääräinen tulojen perusteella määräytyvä kuukausimaksu. Mikäli lapselle on varattu varhaiskasvatusta keskimäärin enemmän kuin 20 tuntia viikoittain mutta alle 35 tuntia, kunta voi periä päättämiensä periaatteiden mukaisen

maksun, joka on suhteutettu varhaiskasvatusaikaan. Täyttä maksua ei kuitenkaan siinä tilanteessa saa periä.

Lisäksi maksua alentavana tekijänä on otettava huomioon perusopetuslain mukainen maksuton esiopetus. Sisarusten osalta maksuun on myös annettava alennusta. Nuorimmasta lapsesta voidaan periä tulojen mukainen täysi maksu, ikäjärjestyksessä seuraavasta lapsesta voidaan periä enintään 40 prosenttia nuorimman lapsen laskennallisesta kokoaikaisesta maksusta ja seuraavista sisaruksista enintään 20 prosenttia nuorimman lapsen maksusta.

Maksut lasketaan asiakasmaksulaissa määritettyjen periaatteiden mukaisesti. (Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 1503/2016). Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakia on sen voimaantulon 1.3.2017 jälkeen muutettu kolme kertaa (1.1.2018, 1.8.2021 ja 1.3.2022). Lakimuutoksissa on alennettu varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja nostamalla tulorajoja ja sisaruksilta perittäviä maksuja on alennettu.

2.1 Asiakasmaksujen periminen

Kysymykseen vastanneista 216 kunnasta varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaisia maksuja perittiin 188 kunnassa (87 %). Aikaisemmassa vuoden 2024 kyselyyn vastanneista 251 kunnasta varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaisia maksuja perittiin 210 kunnassa (83,7 %). Vuoden 2022 kyselyssä asiakasmaksulain mukaisia maksuja perittiin 231 (92 %) kyselyyn vastanneessa kunnassa. Kyselyn perusteella on 34 kuntaa, joissa ei peritä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja ollenkaan. Kyselyn perusteella voi todeta, että kokonaan maksutonta varhaiskasvatusta järjestetään 34 kunnassa. Aikaisemmassa vuoden 2024 kyselyssä vastaajakunnista 35 ei peritty varhaiskasvatuksen asiakasmaksua. Sen sijaan vuoden 2022 kyselyssä oli vain 12 kuntaa, joissa ei peritty lainkaan asiakasmaksua. Varhaiskasvatus on myös 9 kunnassa osittain maksutonta.

Kyselyn vastausten perusteella seuraavissa kunnissa varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja ei enää peritä: Kangasniemi, Hailuoto - Karlö, Halsua - Halso, Hyrynsalmi, Kaavi, Karvia, Kuhmo, Kurikka, Kivijärvi, Konnevesi, Kärämäki, Merikarvia, Multia, Nivala, Paltamo, Pelkosenniemi, Perho, Posio, Punkalaidun, Puolanka, Puumala, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Rautjärvi, Ruokolahti, Salla, Savitaipale, Soini, Sulka, Tuusniemi, Teuva - Östermark, Utajärvi,

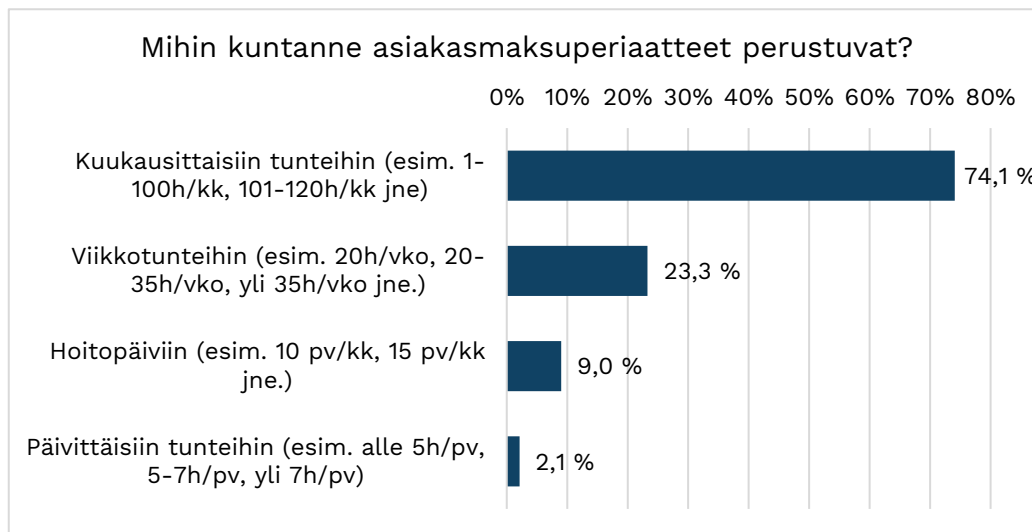
Taulukko 3. Peritäänkö kaikissa kunnissa varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja (n=216).

Peritäänkö kunnassanne varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja?	N	%
Kyllä, varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaisin periaattein täysimääräisesti	188	87,0
Osittain, tietyn tuntimäärän jälkeen maksu (esim. 20 h maksutonta)	3	1,4
Alle 3 -vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton	0	0,0
3-vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton	1	0,5
4-vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton	1	0,5
5-vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton	4	1,9
Ei peritä mitään osin varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja	24	11,1
Maksuttomuudesta päätetty, ei peritä maksuja alkaen:	10	4,6

2.2 Kunnan asiakasmaksuperiaatteet

Suurin osa kunnista käyttää kuukausittaisiin tunteihin perustuvaa asiakasmaksutapaa. Kyseinen toimintatapa oli käytössä 140 kysymykseen vastanneessa 189 kunnassa (74,1 %). Tätä tapaa käyttävien kuntien suhteellinen osuus vastaajista on pysynyt lähes samana vuoden 2024 kyselyyn verrattuna. Aiemman 2024 kyselyyn vastanneista vastaava tapa oli 165 kunnassa (72,4 %). Toimintatapaa käyttävien kuntien määrä on hieman kasvanut, sillä vuonna 2022 toteutetun kyselyn osalta vastaavaa tapaa käytti 65,6 prosenttia kyselyyn vastanneista kunnista. Vuonna 2020 toteutetussa kyselyssä 67 prosenttia ilmoitti perivänsä maksuja vastaavalla tavalla. Vuoden 2018 kyselyssä ainoastaan 51 prosenttia kunnista ilmoitti perivänsä kuukausittaisiin tunteihin perustuen.

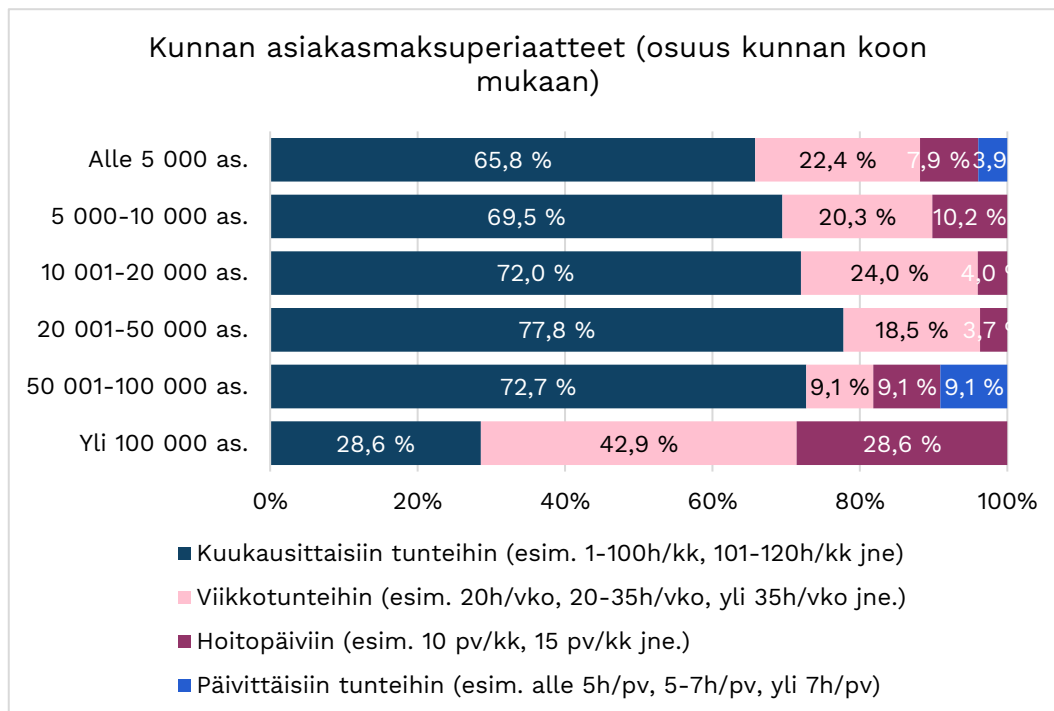
Viikko- tai päivätunteja maksun perusteena käytti noin 48 prosenttia kysymykseen vastanneesta 189 kunnasta. Aiemman vuoden 2024 kyselyn perusteella vastaavalla tavalla toimi 24 prosenttia kysymykseen vastanneista 228 kunnasta. Tältä osin toimintatapa on selvästi kasvanut aiempiin kyselyihin verrattuna, tosin kyseiseen kysymykseen vastasi hieman vähemmän kuntia kuin aiemmissa kyselyissä. Aiemman vuoden 2022 toteutetun kyselyn perusteella vastaavaa toimintatapaa käytettiin 29 prosentissa kysymykseen vastanneista 241 kunnasta. Vuonna 2020 toteutetun kyselyssä reilu 28 prosenttia kunnista käytti viikko- tai päivätunteja maksun perusteena. Erilaisia tunteihin perustuvia maksumalleja käytetään lähes kaikissa kyselyyn vastanneista kunnista. Sen sijaan toimintatapa erilaisten tunteihin perustuvien mallien sisällä voin kunnissa muuttua. Perinteisempi tapa on ollut periä asiakasmaksuja hoitopäivien mukaan. Tätä tapaa käytti vielä noin 9 prosenttia kyselyyn vastanneista kunnista, vuoden 2024 kyselyssä vastaava tapa oli käytössä vielä 12 prosentissa vastanneista kunnista. Vuonna 2022 vastaavaa tapaa käytettiin noin 15 prosentissa ja vuonna 2020 17 prosentissa kyselyyn vastanneista kunnista.

Kuvio 1. Kunnan pääasiallinen asiaksmaksuperiaate, vastausten %-jakaumat (n=189).

Tunteihin perustuvista malleista ja kuntien käyttämistä tuntivälyksistä voidaan päättää kunnassa. Varhaiskasvatuksen asiaksmaksulaissa ei ole tarkemmin otettu kantaa siihen, millaisin tunteihin perustuviin toimintatapoihin asiakasmaksut tulisi perustua. Varhaiskasvatuksen asiaksmaksulain 6 pykälässä säädetään tarkemmin viikoittaisista tuntirajoista ja maksuista, mikä enimmillään voidaan periä. Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa keskimäärin enintään 20 tuntia viikoittain, saa kuukausimaksu olla enintään 60 prosenttia asiaksmaksulain 5 pykälän mukaan määräytyvän kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta. Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa keskimäärin vähintään 35 tuntia viikoittain, voidaan kuukausimaksuna periä kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksu. Jos lapsi on varhaiskasvatuksessa keskimäärin enemmän kuin 20 tuntia viikoittain mutta alle 35 tuntia, tulee kunnan periä maksu, joka on suhteutettu varhaiskasvatusaikaan. Tarkemmasta toimintatavasta voidaan päättää kunnassa ja käytänteet ovatkin erilaisia.

Kunnan käyttämät asiaksmaksuperiaatteet eroavat siten, että yli 100 000 sekä 5000–50 000 asukkaan kunnissa maksut eivät enää perustu ollenkaan kuukausittaisiin tunteihin vastanneiden kuntien osalta. Hoitopäiviin perustuvaa toimintatapaa käytetään yleisesti enää melko vähän ja toimintapa on käytössä vain kahdessa kuntakokoluokassa. Alle olevassa kuviossa on kuvattu käytetyt maksuperiaatteet eri kokoisissa kunnissa.

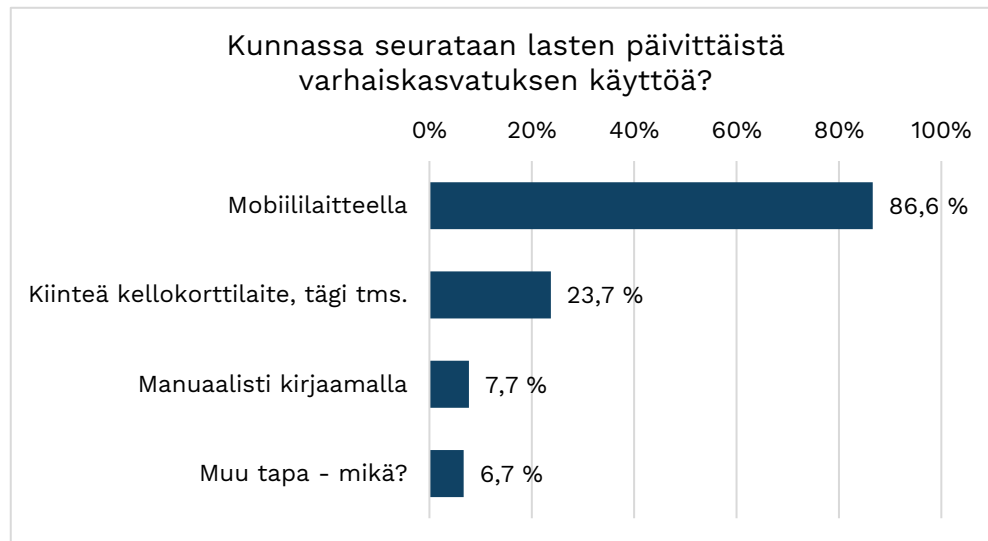
Kuvio 2. Maksuperiaatteet kunnan asukasluvun mukaan Manner-Suomen kunnista. Vastausten %-jakaumat kuntakokoluokittain tarkasteltuna (n=189).

2.3 Palvelun käytön seuranta

Suurin osa kunnista on siirtynyt asiakasmaksujen osalta tunteihin perustuvaan toimintatapaan. Vanhemmat varaavat lapselleen hoitoaikaa kunnan tarjoamista vaihtoehtoista joko kuukausittaiseen, viikoittaiseen tai päivittäiseen tuntimäärään perustuen. Kuukauden ja viikkotuntien osalta sovitaan lisäksi, miten tunnit eri päivinä on tarkoitus käyttää. Maksu perustuu etukäteen varattuun tuntimäärään. Kunnat seuraavat tuntien toteutumista erilaisin keinoin. Kyselymme perusteella erilaiset tekniset apuvälineet, kuten mobiililaitteisiin perustuvat seurantajärjestelmät ja tägit ym. ovat jo muodostuneet yleiseksi toimintatavaksi. Hoitoaikavarausten osalta haasteeksi on kuitenkin muodostumassa se, että suurimmalle osalle varhaiskasvatuksen asiakasperheistä ei enää muodostu tulojen perusteella maksua.

Kyselyyn vastanneista kunnista lähes kaikki käyttävät jotakin teknistä seuranta-välinettä hoitoaikojen seuraamisen osalta. Ainoastaan 15 kysymykseen vastannut kunta käyttää edelleen manuaalista kirjaamistapaa. Vuoden 2024 kyselyyn vastanneista kunnista vielä 34 kuntaa käytti manuaalista kirjaamistapaa. Vuoden 2022 kyselyssä 39 kuntaa kysymykseen vastanneista käytti manuaalista kirjaustapaa hoitoaikojen seurannan osalta. Digitalisointi on kehittynyt nopeasti sillä vuonna 2020 kyselyssä vielä 49 kuntaa ilmoitti, että heillä ei ole

käytössään teknistä seurantavälinettä hoitoaikojen seurannassa. Vuoden 2018 kyselyssä oli vielä 83 kuntaa, joissa seuranta hoidettiin manuaalisesti. Myös muu tapa vaikutti vastausten perusteella olevan johonkin järjestelmätekniiseen ratkaisuun perustuva.

Kuvio 3. Miten kunnassa seurataan lasten läsnäoloa, Vastausten %-jakaumat vastaajajoukon mukaan tarkasteltuna (n=194).

3 Kuntien antamat lakia laajemmat maksuhyvitykset

3.1 Laissa määritelty maksun alentamiseen vaikuttavat määräykset

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaan maksu päätetään toistaiseksi. Maksua on kuitenkin tarkistettava, mikäli perheen tulot ovat olennaisesti muuttuneet. Lisäksi maksua tulee tarkistaa, jos perheen tilanteessa tai varhaiskasvatussajassa on tapahtunut muutoksia. Myös virheelliset ratkaisut on korjattava asiakasmaksulaissa määritellyin periaattein. Maksu voidaan myös jättää perimättä tai alentaa harkinnanvaraisesti, mikäli maksun periminen vaarantaa palvelun käyttäjän tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai lapsen vanhemman tai huoltajan lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. (Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 1503/2016).

Asiakasmaksu voidaan periä tilapäisistä poissaoloista huolimatta, vaikka lapsi ei käyttäisikään koko varattua varhaiskasvatusaikaa. Maksu perustuu aina etukäteen tehtyyn varaukseen ja hakemukseen, jolla varhaiskasvatusta on haettu.

Sairaudesta johtuvasta poissaolosta ja mahdollisesta maksun hyvittämisestä säädetään asiakasmaksulaissa. Säädetty kuukausittainen maksu peritään myös lapsen tilapäisen poissaolon ajalta. Jos lapsi on sairautensa vuoksi poissa varhaiskasvatuksesta yli kymmenen päivää kalenterikuukauden aikana, kyseiseltä kuukaudelta peritään puolet säädetystä kuukausimaksusta. Sairaudesta johtuvan poissaolon kestäessä koko kalenterikuukauden maksua ei peritä lainkaan. Jos lapsi on muusta syystä poissa varhaiskasvatuksesta koko kalenterikuukauden, maksuna peritään puolet kuukausimaksusta. Perhevapaaudistuksen yhteydessä varhaiskasvatukseen lisättiin maininta, jolla viitataan vanhempainvaapaaseen liittyvään poissaoloon. Maksua ei saa periä niiltä päiviltä, joina lapsi on varhaiskasvatuslain 15 §:ssä tarkoitetulla tavalla ennalta ilmoitetusti poissa varhaiskasvatuksesta. (Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 1503/2016).

3.2 Kuntien päättämät lakia laajemmat maksuhyvitykset

Kyselyn perusteella useissa kunnissa myönnetään maksusta myös muita laissa määriteltyä laajempia alennuksia. Useimmiten alennukset liittyvät lasten loma-aikoihin ja erityisesti kesäaikaan. Kyselyyn vastanneiden kuntien osalta erilaisia

lakia laajempia maksuhyvityksiä annettiin monissa kunnissa ja niitä annettiin kaiken kokoisissa kunnissa. Maksujen perusteena olevia tulorajoja on viimevuosina korotettu merkittävästi. Yhä suuremmalle osalle perheistä ei tulojen perusteella muodostu asiakasmaksua. Tällä saattaa olla vaikutusta siihen, miten perheen ylipäättään ilmoittamat loma-ajoistaan tai muista poissaoloista, koska niillä ei enää ole vaikutusta maksuun.

Taulukko 4. Asiakasmaksulakia laajemmat hyvitykset eri kokoisissa kunnissa. Vastausten %-jakaumat kuntakokoluokittain (n=165).

Prosentit kuntakokoluokittain	Yli 100 000 as.	50 000– 100 000 as.	20 000– 50 000 as.	10 000– 20 000 as.	5 000– 10 000 as.	Alle 5 000 as.	Yhteensä
Hyvitykset kesä, heinä ja elokuun poissaoloista	43 %	50 %	52 %	70 %	72 %	67 %	65 %
Päiväkotikiinni kunnan toimesta (esim. kehittämispäivä), ei varahoidon tarvetta	57 %	50 %	57 %	45 %	47 %	32 %	43 %
Perhepäivähoitajan poissaolo, ei varahoidon tarvetta	43 %	63 %	61 %	55 %	34 %	17 %	36 %
Muuta, mitä?	29 %	63 %	43 %	15 %	19 %	27 %	27 %
Maksuhyvitykset koulujen syys- ja talvi loma-aikojen poissaolojen yhteydessä	14 %	13 %	13 %	5 %	15 %	12 %	12 %
Hyvityksiä muista perheen omavalintaisista loma-ajoista	0 %	0 %	4 %	0 %	4 %	7 %	4 %
Viikoittaisiin vapaapäiviin perustuvia hyvityksiä	29 %	13 %	0 %	5 %	0 %	2 %	3 %

Kysymykseen vastanneista 165 kunnasta lähes 65 prosenttia antaa erilaisia asiakasmaksulakia laajempia maksuhyvityksiä erityisesti kesäaikaan. Hieman yli 40 prosenttia vastanneista kunnista myöntää maksuhyvityksiä päiväkodin ollessa kiinni esimerkiksi kehittämispäivän vuoksi tai perhepäivähoitajan poissa-

olon johdosta, mikäli lapsi ei tarvitse varahoitopaikkaa. Sen sijaan koululaisten syys- ja talvilomien aikana annetut maksuhyvitykset eivät ole kovin yleisiä, vain noin 12 prosenttia kunnista hyvittää varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja poissaolon johdosta sinä aikana.

Kuvio 4. Kuntien lakia laajemmat maksuhyvitykset. Vastausten %-jakaumat koko vastaajajoukon mukaan (n=165).

Maksuhyvitykset, kuten aiemmin kuvatut tuntirajatkin ovat hyvin kuntakohtaisia. Kunnissa hyvitetään erityisesti loma-aikojen poissaoloja, varsinkin kesäaikana. Käytössä on myös paljon muita erilaisia paikallisia asiakasmaksuun vaikuttavia maksua alentavia tekijöitä. Avovastausten perusteella hyvitetään maksuja esimerkiksi poikkeusoloista johtuvien poissaolojen perusteella. Avovastausten perusteella käytännöt vaikuttavat erittäin vaihtelevilta.

“Hyvitykset ennalta ilmoitetuista vuodenvaihteen sekä kesälomakauden (1.5.–30.9.) lomapoissaoloista”

“Perheet maksavat toteutuneista tunneista kunnalla määriteltujen maksuvälysten mukaisesti.”

“Kesä–heinäkuun varhaiskasvatuksen asiakasmaksu jätetään perimättä, jos lapselle ei varata eikä lapsi käytä varhaiskasvatusta kesä- ja heinäkuussa.”

“Hyvitykset erikseen määritellyltä kesäajalta”

“Maksuhyvitys joululoman aikana”

“Palvelutakuu: poissaolo 4 kk tai yli sekä koulun koko kesäloman poissaolo yhtäjaksoinen, ennalta ilmoitettu 6 viikon poissaolo ajalla 22.6.–2.8.”

“Kesäajan hyvitys yhteensä 30 pv kestävästä loma-ajasta ja vain kun lapsi on poissa hoidosta”

“Maksuton varhaiskasvatusvuosi ensimmäisen vuoden jälkeen”

4 Asiakasmaksulain vaikutukset kuntien asiakasmaksutuottoihin

4.1 Asiakasmaksulain muutokset

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki tuli voimaan 1.3.2017 alkaen. Sitä ennen varhaiskasvatuksen asiakasmaksuihin sovellettiin lakia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Muutoksessa asiakasmaksujen keskeisimmät periaatteet säilyivät ennallaan. Edelleen maksut peritään perheen koon ja tulojen mukaisesti. Laissa määritellään tulorajat ja maksuprosentit, joita tarkistetaan indeksiperusteisesti joka toinen vuosi. Lisäksi määrätään ylin mahdollinen perittävä maksu tuloista riippumatta. Ylin mahdollinen maksu varhaiskasvatuksesta on 1.8.2026 alkaen 335 euroa. Maksu on aina lapsikohtainen.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain tullessa voimaan muutettiin tulorajoja ja maksuprosentteja siten, että monilla perheillä asiakasmaksu pieneni. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakia on muutettu jo kolmesti sen voimaantulon jälkeen. Ensimmäinen muutos tehtiin 1.1.2018 alusta siten, että tulorajat muuttuivat entisestään ja monilla perheillä asiakasmaksu edelleen pieneni tai poistui kokonaan. Samalla muutettiin sisarusalennusta siten, että toiseksi vanhimman sisaruksen maksu saa olla enintään 50 prosenttia nuorimman lapsen maksusta. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakia muutettiin toisen kerran 1.8.2021 alkaen. Lakia muutettiin siten, että varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennettiin nostamalla tulorajoja 31 prosenttia. Lisäksi sisaruksilta perittäviä maksuja alennettiin siten, että toisesta lapsesta perittävä maksu on 40 prosenttia nuorimman lapsen laskennallisesta kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta.

Kolmannen kerran varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakia on muutettu 1.3. 2023 alkaen, jolloin jälkeen tulorajoja nostettiin merkittävästi. Kaikkien muutosten jälkeen kuntien asiakasmaksutuotot ovat pienentyneet noin 170 miljoonalla eurolla verrattuna tilanteeseen, jolloin vielä sovellettiin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulakia.

Kaikki asiakasmaksulakiin tehtävät muutokset ovat vähentäneet merkittävästi kuntien varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuottoja. Varhaiskasvatuksen

järjestäminen ei kuitenkaan ole muuttunut kunnille edullisemmaksi. Kunnat ovat suurelta osin joutuneet kompensoimaan asiakasmaksutuottojen menetykset palvelun järjestämiskustannusten osalta. Toisaalta viimeisimpien lakimuu-
toksen osalta asiakasmaksutuottomenetyksiä kompensoitiin kunnille kohdistamalla aiempaa suurempi osa yhteisöveron tuotosta kunnille.

4.2 Kuntien arviot asiakasmaksutuottomenetyksistä

Manner-Suomen kuntien varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuotot ovat vuosittain laskeneen tarkasteltaessa kuntien tilipääöstietoja. Vuonna 2016 maksutuotot olivat yhteensä noin 336 miljoonaa euroa. Tilipääöstietojen perusteella maksutuotot olivat vuonna 2025 noin 172 miljoonaa euroa ja vuonna 2024 noin 168 miljoonaa euroa. Vuoden 2023 osalta maksutuotot olivat vielä noin 176 miljoonaa euroa. Vuonna 2024 toteutetun indeksitarkistuksen jälkeen maksutuotot hieman laskivat. Koska varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä on samanaikaisesti hieman noussut eivät maksutuottojen pientyminen ei ole enää jatkunut.

Kysyimme kunnilta talousarviossa arvioitua maksutuottoa vuoden 2026 osalta. Kysymykseen vastasi 160 kuntaa. Vastausten perusteella kunnat ovat arvioineet maksutuottojen pysyvän vuoden 2025 tasolla. Yli 100 000 asukkaan neljä vastaanuttua kuntaa arvioi, että maksutuotot nousevat reilu 4 prosentilla vuoden 2025 tilanteesta. Kaikkien muiden kuntien osalta arvioidaan maksutuottojen lievästi vähentyvän. Eniten maksutuottojen arvioidaan vähentyvän reilulla 7 prosentilla vuoden 2025 toteutumasta. Vuoden 2025 taulukossa olevat maksutuottotiedot on poimittu kuntien tilinpääöstiedoista vastanneiden kuntien osalta.

Taulukko 5. Kuntien maksutuotot 2025 sekä talousarviossa 2026 arvioitu asiakasmaksutuotto (N=160).

N	Kuntakoko	Maksutuotot 2025	Maksutuotot TA 2026	Muutos, euroa	Muutos, %
4	Yli 100 000 as.	64 002 842	66 735 160	2 732 318	4,27 %
9	50 000 - 100 000 as.	14 801 196	13 746 500	-1 054 696	-7,13 %
23	20 000 - 50 000 as.	26 666 711	25 823 611	-843 100	-3,16 %
21	10 000 - 20 000 as.	7 893 114	7 542 119	-350 995	-4,45 %
46	5 000 - 10 000 as.	7 275 616	7 003 245	-272 371	-3,74 %
57	Alle 5 000 as.	3 056 847	2 915 349	-141 498	-4,63 %
160	Yhteensä	123 696 326	123 765 984	69 658	0,06 %

5 Pohdinta

5.1 Tulorajat jatkuvassa muutoksessa

Varhaiskasvatuksessa on tapahtunut paljon muutoksia lyhyessä ajassa, myös asiakasmaksujen osalta. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki tuli voimaan 1.3.2017 ja lakia muutettiin ensimmäisen kerran jo 1.1.2018 tulorajojen, maksuprosenttien ja sisarusalennuksen osalta. Toinen vastaava asiakasmaksulaki-muutos toteutettiin 1.8.2021 alkaen. kolmannen kerran tulorajoja muutettiin 1.3.2023 alkaen. Myös joka toinen vuosi tehtävät indeksitarkistukset vaikuttavat tulorajoihin sekä alimpaan ja ylimpään perittävään maksuun. Alla olevaan taulukkoon on koottu tulorajoihin tehdyt muutokset toteutettujen indeksitarkistusten osalta vuodesta 2022 lähtien. Tehtyjen indeksitarkistusten lisäksi asiakasmaksujen tulorajoja on muutettu yllä mainittujen lakimuutosten yhteydessä.

Taulukko 6. Tulorajoihin tehdyt muutokset toteutettujen indeksitarkistusten osalta

Perheen koko, henkilöä	Tuloraja €/kk			Maksu alkaen €, tulot vähintään			Maksu €, jos tulot enemmän kuin		
				27 €	30 €	32 €	295 €	311 €	335 €
0	1.8.2022	1.8.2024	1.8.2026	1.8.2022	1.8.2024	1.8.2026	1.8.2022	1.8.2024	1.8.2026
2	2 913	4 066	4 369	3 175	4 346	4 668	5 665	6 968	7 495
3	3 758	5 245	5 635	4 020	5 525	5 934	6 510	8 147	8 761
4	4 267	5 956	6 399	4 529	6 236	6 698	7 019	8 858	9 525
5	4 777	6 667	7 163	5 039	6 947	7 462	7 529	9 569	10 289
6	5 284	7 376	7 925	5 546	7 656	8 224	8 036	10 278	11 051

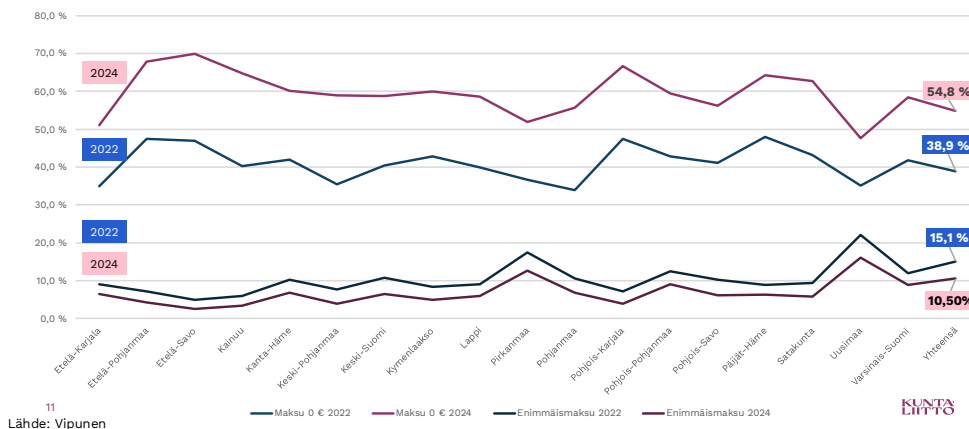
Perhekokoa vaikuttaa maksuissa huomioitavan tulorajaan. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain (1503/2016) mukaan ”päädettyäessä varhaiskasvatuksesta määrättävästä maksusta otetaan perheen tuloina huomioon lapsen, hänen vanhempansa tai muun huoltajansa sekä heidän kanssaan yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävän henkilön veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot”. Kunta ei voi varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaan periä elokuun 2026 alkaen alle 32 euron maksua, on todellinen maksun tulojen mukainen nollaraja perhekoon mukaisen kuukausimaksun kohdalla. Tulorajat ovat nousseet merkittävästi. Vuonna 2022 esimerkiksi

kolmen henkilön perheessä alimman maksun ylittävä tuloraja oli 4020 euroa. Elokuun 2026 alusta vastaava raja 5 934 euroa. Mikäli mainittu tuloraja ylittyy saa, nuorimmasta lapsesta sai periä 32 euron maksun. Korkeinta maksua kyseinen perhe joutuu lapsestaan maksamaan, mikäli tulot ylittävät 8 761 euron rajan. **Vuoden 2022 jälkeen kolmen henkilön perheen tuloraja on noussut viimeisimmän tehdyn indeksitarkistuksen jälkeen 1 914 eurolla.**

5.2 Muutokset vaikuttavat

Muutoksilla on ollut merkittäviä vaikutuksia varhaiskasvatuksen järjestämiseen ja järjestämisen kustannuksiin. Kunnissa on jouduttu arvioimaan varhaiskasvatuksen järjestämistä monin tavoin. Kuten kysely osoittaa suurin osa kunnista perii maksuja erilaisin tuntiperusteisten mallien mukaan. Samoin varhaiskasvatuksen käyttö on muuttunut. Kuntien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella iso osa perheistä ei enää maksa varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja. Opetushallituksen tilastopalvelu vipusen perusteella vuonna 2024 lähes 55 prosenttia varhaiskasvatuksen asiakkaista ei tulojen perusteella voitu määrätä asiakasmaksua. Kuten taulukko osoittaa kuntien väliset erot ovat suuria. Maakunnittain tarkasteltuna eniten maksuja voitiin periä Uudellamaalla, jossa asiakkaista noin 47 prosenttia ei enää maksanut asiakasmaksuja. Vastaavasti Etelä-Savossa lähes 70 prosenttia perheistä oli vastaavassa tilanteessa.

Enimmäismaksua ja 0- maksua maksavat muutos 2022-2024

Kuvio 5. Enimmäismaksua ja 0-maksua maksavien muutos

Perheet varaavat entistä useammin täysimääräisen palvelun, eikä poissaoloista tai palvelun tarkemmasta päivittäisestä käytöstä enää ilmoiteta samalla tavalla kuin ennen. Myös pienten alle 3-vuotiaiden lasten osallistuminen on entisestään kasvanut. **On syytä pohtia, onko tulo-rajoiden nostamisella ollut myös sellaisia vaikutuksia perheiden käyttäytymiseen, mitä ei ajateltu.** Tulorajojen nostamisella on myös merkittäviä vaikutuksia esimerkiksi palvelusetelitoimintaan. Varhaiskasvatuksen asiakas- maksulaki ei määrittele yksityisen palveluntuottajan vanhemmilta perimää omavastuuosuutta. Kunnissa on jouduttu arvioimaan yksityisen hoidon tuen kuntalisää tai muutoksen vaikutusta palvelusetelin arvoon ja käyttöön, jotta huoltajien maksama omavastuuosuus säilyisi samassa suhteessa kunnan omassa toiminnassaan perimään varhaiskasvatuksen asiakasmaksuun.

5.3 Joustava varhaiskasvatuspalvelu

Kokonaisuutena voidaan todeta, että kunnissa pyritään toteuttamaan varhaiskasvatusta joustavasti ja mahdollistamaan perheille mahdollisimman edullinen ja perheen lähtökohdista tarkoituksen mukainen varhaiskasvatuspalvelu. **Koska suurin osa perheistä saa jo maksutonta varhaiskasvatusta, on syytä pohtia, millainen maksukäytäntö palvelee parhaiten nykytilannetta.** Maksuilla ja erilaisilla maksuhyvityksillä ei enää voi ohjata perheiden käyttäytymistä esimerkiksi kesäajan toiminnan osalta. Portaittaisilla maksukäytännöillä on pyritty siihen, että perheet pystyvät sovittamaan palvelun tarpeensa mahdollisimman hyvin kunnan tarjoamiin palvelukokonaisuuksiin. Nyt suurimmalle osalle perheistä ei enää ole tarvetta miettiä maksun suuruutta ja palvelun käyttöä, koska heidän ei tarvitse palvelusta kuitenkaan maksaa. Kesäajan osalta joissakin kunnissa sovelletaan varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain 10 pykälän mukaista mahdollisuutta periä ylimääräinen maksu peruuttamattomasta loma-ajalle varatusta varhaiskasvatuksesta. Kuntien kanssa käytyjen keskustelujen perusteella toimintatavan käyttämistä pohditaan useassa kunnassa. Jatkokyselyssä tätä on syytä selvittää tarkemmin.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksua ei voida periä toteutuneen käytön mukaisesti, vaikka halukkuutta sellaiseen olisikin. Varhaiskasvatuksessa on tarkkaan säädelty henkilöstön ja lasten välinen suhde sekä ryhmäkoko. **Kunnassa on tiedettävä etukäteen, miten lapset oletettavasti palvelua tarvitsevat.** Erilaisilla maksuhyvityksillä kuitenkin pyritään siihen, että perheiden ei tarvitsisi maksaa päivistä, jolloin he etukäteen tietävät, että eivät palvelua tarvitse. Kunnan näkökulmasta tyhjälläkin paikalla on kuitenkin hinta. **Kokonaisuus on kuitenkin muodostunut haasteelliseksi, koska iso osa perheistä ei enää maksa asiakasmaksua.**

Kysely osoittaa, että asiakasmaksulaki määrittelee maksujen perimiselle melko selkeät suuntaviivat. Kunnat voivat itse päättää tarkemmista

toimintakäytänteistä ja lakia laajemmista hyvityskäytänteistä. Kuntien väliset toimintatavat voivat erota merkittävälläkin tavalla toisistaan. Kyselyn perusteella kunnissa on suurimmilta osin siirrytty erilaisten tunteihin perustuviin maksukäytänteisiin. Tämä osaltaan on vähentänyt kuntien asiakasmaksutuotoja muiden muutosten ohella. Lisäksi kunnat ovat investoineet erilaisiin tunti-seurantavälineisiin ja järjestelmiin. Tulorekisteriä hyödynnetään useassa kunnassa. Pohdittavaksi tulee, pystyykö kunta paremmin kohdentamaan henkilöstöresurssin ja lasten varhaiskasvatuksen käyttämisen, vai aiheuttaako tilanne erityisesti päiväkodeissa vajaata käyttöä nykyistä useammin. Kunnissa on huomioitava laissa ja asetuksessa määritelty varsin tiukka henkilöstömitoitus, josta poikkeaminen ei juurikaan ole sallittua. Samoin toimintaan vaikuttavat työehtosopimusten mukanaan tuomat haasteet. **Koska lasten palvelutarpeet ovat laajentuneet eikä poissaoloista tai lomista enää koeta tarpeelliseksi ilmoittaa entiseen tapaan, on palvelukokonaisuuden hallinta muodostunut entistä haastavammaksi.**

5.4 Varhaiskasvatukseen osallistumisesta tulee puhua

Toiminnan järjestämisen kannalta kunta on aiemmin paremmin pystynyt vaikuttamaan omilla maksuperiaatteillaan perheiden varhaiskasvatuksen käyttöön. Varhaiskasvatuksen järjestäminen taloudelliset reunaehdot huomioiden muodostuu haasteelliseksi, mikäli perheet varaavat palvelua täysimääräisesti, mutta eivät ilmoita palvelun päivittäisestä käytöstä ennalta. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman ja varhaiskasvatukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen kaikkien lasten osalta voi muodostua vaikeaksi. **On syytä pohtia, mitä osallistumisaste kertoo lasten todellisesta läsnäolosta.** Varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta olisi tärkeää, että lapset käyvät varhaiskasvatuksessa säännöllisesti. **Keskustelu tulisikin siirtää osallistumisasteen seurannasta siihen, millainen määrä varhaiskasvatusta lapselle on päivittäin riittävää.**

Kyselyn perusteella ainakin 34 kuntaa järjestää jo kokonaan maksutonta varhaiskasvatusta. Määrä ei ole edellisen kyselyn jälkeen muuttunut. Lisäksi lähes 55 prosenttia kaikista varhaiskasvatuksessa olevista lapsista on maksuttomassa varhaiskasvatuksessa. Mikäli maksuttoman palvelun suuntaan halutaan edetä, tulee vakavasti pohtia miltä osin palvelun tulisi olla maksutonta. Esimerkiksi Ruotsissa kaikilla yli 3-vuotiaille lapsille varhaiskasvatus on maksutonta 15 tuntia viikossa. Sen ylittävältä osalta peritään asiakasmaksu.

Jatkossa lienee syytä miettiä kuinka joustavaa varhaiskasvatuspalvelun järjestämisen tulisi olla, ottaen huomioon kunnan maksuperiaatteet ja mahdollinen maksuttomuus, henkilöstömitoitus ja lapsen edun mukaiset ratkaisut. Haastavia kysymyksiä pohdittavaksi, myös maksukäytänteiden osalta:

- Miten ohjata perheitä säännöllisen varhaiskasvatuksen käyttämiseen?
- Miten saada perheet ilmoittamaan tarkemmasta palvelun käytöstä?
- Milloin asiakasmaksujen periminen ei ole enää taloudellisesti kannattavaa?
- Miten varhaiskasvatukseen saadaan osallistumaan ne perheet, joiden lapset siitä eniten hyötyvät?

Liite 1. Kyselylomake

Kysely kunnille varhaiskasvatuksesta 2026

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Arvoisa vastaanottaja,

Kysely koskee varhaiskasvatuksen palvelusetelitä, lasten koti- ja yksityisen hoidon kuntalisiä sekä asiakasmaksuperiaatteita.

Lasten koti- ja yksityisen hoidon kuntalisen sekä palvelusetelitoiminnan tiedot koskevat nykytilannetta ja taloustietojen osalta vuoden 2025 tietoja. Asiaksmaksuihin liittyvillä kysymyksillä kartoitetaan kunnan nykykäytäntöä.

Kuntaliitto on säännöllisesti kartoittanut varhaiskasvatukseen liittyviä kuntalisiä sekä palvelusetelitoiminnan tilaa kunnissa. Kartoitamme nyt jo viidettä kertaa, millaisia varhaiskasvatuksen asiakasmaksuihin liittyviä malleja kunnissa on käytössä.

Toivomme, että teillä on mahdollisuus vastata kyselyyn, sillä näitä tietoja emme saa kuntakohtaisesti muutoin selvitettyä. Teemme tuloksista yhteenvedon Kuntaliiton [www-sivuille](http://www.sivuille). Yhteenvedo sisältää kuntakohtaisia tietoja, jotka ovat muutoinkin julkisia.

Kyselyyn vastataan sähköisen linkin kautta avautuvalla lomakkeella. Kyselylinkki lähetetään kunnassa **varhaiskasvatuksesta vastaavalle johtavalle viranhaltijalle**. Voit täyttää lomakkeen itse tai lähettää sen toiselle henkilölle vastattavaksi, kuitenkin niin että **yksi vastaus/kunta**. Mikäli kunta on mukana useamman kunnan yhteisessä isäntäkuntamallissa tai kuntayhtymä vastaa ao. palveluista, pyydämme myös näiltä kuntakohtaisia tietoja. Ennen vastauksen lähettämistä kannattaa se kopioida ja tallentaa vastaus itselle.

Pyydämme vastaamaan 17.5.2026 mennessä.

Voit tarvittaessa keskeyttää vastaamisen ja jatkaa myöhemmin kunkin sivun lopusta löytyvän 'Tallenna ja jatka myöhemmin' -painikkeen avulla (**huom.** muista silloin seurata avautuvia ohjeita ja ottaa talteen uusi, erillinen linkki, jota kautta vastaamisen jatkaminen onnistuu).

Lisätietoja kyselystä antaa:

Jarkko Lahtinen

kehittämispäällikkö

jarkko.lahtinen@kuntaliitto.fi

09 771 2714

1. Vastaajan kunta *

☐ (lista kunnista)

2. Kyselyyn vastaavan yhteystiedot

Henkilötietoja käsitellään oheisen [tietosuojaselosteen](#) mukaisesti.

Vastaajan nimi

Vastaajan nimi organisaatiossa

Sähköposti

Puhelinnumero

A. Kotihoidon tuen kuntalisät

3. Maksaako kuntanne kotihoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?

Valitse yksi vastausvaihtoehto

☐ Kyllä

☐ Ei

☐ Suunnitteilla

4. Maksetaanko kuntalisä?

Valitse yksi vastausvaihtoehto

☐ Kelan toimesta

☐ Kunta itse

☐ Osin itse ja osin kunnan toimesta, miltä osin itse?

5. Mikäli kunta maksaa kotihoidon tuen kuntalisää, millaisia vaikutuksia kuntalisällä on ollut kunnallisen varhaiskasvatuksen kysyntään?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto

☐ Lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa myöhemmin

☐ Vähentänyt alle 3 -vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen tarvetta

- ☐ Mahdollistanut perheille osallistumisen avoimen varhaiskasvatuksen palveluihin
- ☐ Vuorohoidon tarve vähentynyt
- ☐ Muuta, mitä? _____
- ☐ Ei vaikutuksia
- ☐ Ei osaa sanoa

6. Onko kunnassanne asetettu erityisiä ehtoja kotihoidon tuen kuntalisän maksamiselle?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

7. Millaisia ehtoja kunnassanne on asetettu kotihoidon tuen kuntalisän maksamiselle?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto

- ☐ Oikeus tuen saamiseen edellyttää tietyn vähimmäisajan (kk): Vähimmäisaika kuukausina: _____
- ☐ Vanhempi hoitaa lasta
- ☐ Perheen kaikki lapset hoidetaan kotona
- ☐ Perheessä vähintään 2 lasta
- ☐ Vanhempi jää pois vakituisesta työstä
- ☐ Vanhempi keskeyttää opiskelun
- ☐ Kuntalisä maksetaan vain täysistä kuukausista
- ☐ Maksetaan vain perheen nuorimmasta lapsesta
- ☐ Jokin muu ehto, mikä? _____

Kotihoidon tuen kuntalisän suuruus euroa/lapsi

Mikäli kuntalisän suuruus vaihtelee eri-ikäisillä lapsilla, merkitään esim. 120 e/alle 1-vuotias, 80 e/alle 2-vuotias.

Jos kuntalisä on tulosidonnainen, merkitään vähimmäis- ja enimmäismaksu.

8. Minkä suuruisia kuntalisiä maksetaan eri-ikäisille? (ilmoita euroa/lapsi lukuina)

Euroa/alle 1-vuotias _____

Euroa/alle 2-vuotias _____

Euroa/alle 3-vuotias _____

Sisaruslisä (ilmoita vain, jos tukea maksetaan yli 3-vuotiaalle) _____

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi _____

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi

9. Mahdolliset lisätiedot kotihoidon tuen kuntalisään liittyen

B. Yksityisen hoidon tuen kuntalisä (Kunnan mahdollinen palveluraha tmv. sisältyy tähän osioon.)

10. Maksetaanko kunnassanne yksityisen hoidon tuen kuntalisää tällä hetkellä?

Valitse yksi vastausvaihtoehto

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ Suunnitteilla
- ☐ Käytämme palvelurahaa tmv.

11. Maksatetaanko yksityisen hoidon tuen kuntalisä:

Valitse yksi vastausvaihtoehto

- ☐ Kelan toimesta
- ☐ Kunta itse
- ☐ Osittain Kelan toimesta ja osin itse, miltä osin itse

12. Mikäli kunta maksaa yksityisen hoidon tuen kuntalisää, millaisia vaikutuksia kuntalisällä on ollut kunnallisen varhaiskasvatuksen kysyntään?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto

- ☐ Varhaiskasvatuksen valinnanmahdollisuuksien lisääntyminen
- ☐ Perhepäivähoidon tarjonnan lisääntyminen
- ☐ Mahdollistanut valinnanvapautta
- ☐ Mahdollistanut hoitajan palkkaamisen kotiin
- ☐ Muuta, mitä?
- ☐ Ei vaikutusta

☐ En osaa sanoa

13. Onko kunnassanne asetettu erityisiä ehtoja yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksamiselle?

☐ Kyllä

☐ Ei

14. Millaisia ehtoja kunnassanne on asetettu yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksamiselle?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto

- ☐ Oikeus tuen saamiseen edellyttää tietyn vähimmäisajan (kk). Vähimmäisaika kuukausina: _____
- ☐ Vanhempi on työssä tai opiskelee
- ☐ Hoito on kokopäiväistä (yli 5h)
- ☐ Perheessä vähintään 2 lasta
- ☐ Kuntalisä maksetaan vain täysistä kuukausista
- ☐ Jokin muu ehto, mikä? _____

Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus

Kuntalisän suuruutta kysytään erikseen kokoaikaisesta (yli 5h/päivä) ja osa-aikaisesta (enintään 5h/päivä) palvelusta.

Mikäli kuntalisän suuruus vaihtelee eri-ikäisillä lapsilla, merkitään esim. 120 e/alle 1-vuotias, 80 e/alle 2-vuotias.

Jos kuntalisä on tulosidonnainen, merkitään vähimmäis- ja enimmäismaksu.

15. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus päiväkotitoiminnassa, euroa/lapsi?

KOKOAIKAINEN (Yli 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias	_____
Euroa/alle 2-vuotias	_____
Euroa/alle 3-vuotias	_____
Euroa/yli 3-vuotias	_____
Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi	_____
Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi	_____

16. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus päiväkotitoiminnassa, euroa/lapsi?

OSA-AIKAINEN (enintään 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias	
Euroa/alle 2-vuotias	
Euroa/alle 3-vuotias	
Euroa/yli 3-vuotias	
Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi	
Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi	

17. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus perhepäivähoidossa, euroa/lapsi?

KOKOAIKAINEN (yli 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias	
Euroa/alle 2-vuotias	
Euroa/alle 3-vuotias	
Euroa/yli 3-vuotias	
Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi	
Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi	

18. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus perhepäivähoidossa, euroa/lapsi?

OSA-AIKAINEN (enintään 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias	
Euroa/alle 2-vuotias	
Euroa/alle 3-vuotias	
Euroa/yli 3-vuotias	
Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi	
Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi	

19. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus ryhmäperhepäivähoidossa, euroa/lapsi?

KOKOAIKAINEN (yli 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias	
Euroa/alle 2-vuotias	
Euroa/alle 3-vuotias	
Euroa/yli 3-vuotias	
Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi	
Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi	

20. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus ryhmäperhepäivähoidossa, euroa/lapsi?

OSA-AIKAINEN (enintään 5h/päivä)

Euroa/alle 1-vuotias

Euroa/alle 2-vuotias

Euroa/alle 3-vuotias

Euroa/yli 3-vuotias

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi

21. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus, kun hoitaja perheen kotona (perheen palkkaamana), euroa/lapsi?

Euroa/alle 1-vuotias

Euroa/alle 2-vuotias

Euroa/alle 3-vuotias

Euroa/yli 3-vuotias

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, vähintään euroa/lapsi

Mikäli kuntalisä on tulosidonnainen, enintään euroa/lapsi

22. Kuinka monta lasta oli yksityisen hoidon tuen piirissä vuonna 2025 (31.12.)?

Yksityisen hoidon tuen piirissä yhteensä

Yhteensä

Joista alle 3-vuotiaat

Päiväkodeissa

Yhteensä

Joista alle 3-vuotiaat

Perhe- ja ryhmäperhepäivähoidossa

Yhteensä

Joista alle 3-vuotiaat

Hoitaja perheen kotona (perheen palkkaamana)

Yhteensä

Joista alle 3-vuotiaat

23. Kenen toimesta kunnassanne tehdään tehostetun ja erityisen tuen hallintopäätökset yksityisen hoidon tuen päiväkotia ja perhepäivähoitotoiminnassa?

- ☐ Kunnan varhaiskasvatuksesta vastaava johtaja
- ☐ Aluepäällikkö tai vastaava
- ☐ Kunnan oman toiminnan toimipisteen lähijohtaja
- ☐ Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- ☐ Muu viranhaltija - nimike:

24. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus tehostetun tuen osalta.

- ☐ Tuen tarpeisten lasten osalta ei lisämaksatusta
- ☐ Kuntalisän tuen lisäkerroin
- ☐ Pienin kerroin
- ☐ Suurin kerroin
- ☐ Tukitoimien muunlainen erillishinnoittelu, mikä?

25. Yksityisen hoidon tuen kuntalisän suuruus erityisen tuen osalta.

- ☐ Tuen tarpeisten lasten osalta ei lisämaksatusta
- ☐ Kuntalisän tuen lisäkerroin
- ☐ Pienin kerroin
- ☐ Suurin kerroin
- ☐ Tukitoimien muunlainen erillishinnoittelu, mikä?

26. Kuvaile lyhyesti yksityisen hoidon tuen lapsikohtaisia kuntalisäkäytäntöjä erityisen ja tehostetun tuen osalta?

27. Mahdolliset lisätiedot yksityisen hoidon tuen kuntalisään liittyen:

C. Varhaiskasvatuksen palveluseteli

28. Onko kunnassanne käytössä varhaiskasvatuksen palveluseteli?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto.

- ☐ Päiväkotitoiminnassa
- ☐ Perhepäivähoidossa
- ☐ Ei palveluseteliä
- ☐ Suunnitteilla

29. Onko palveluseteli tulosidonnainen vai kiinteähintainen kaikille?

Valitse yksi vastausvaihtoehto.

- ☐ Tulosidonnainen
- ☐ Kiinteähintainen (saman arvoinen) kaikille
- ☐ Joku muu, mikä _____

30. Mikäli kunnassanne on käytössä varhaiskasvatuksen kiinteähintainen palveluseteli, mikä on sen arvo

Mikäli hintoja ei ole eritelty, niin ilmoittakaa jokaiseen kohtaan sama arvo.

- ... yli 3-vuotiaan lapsen kokoaikaisesta (yli 5h) palvelusta? **Päiväkotitoiminta**, euroa _____
- ...yli 3-vuotiaan lapsen osa-aikaisesta (enintään 5h) palvelusta? **Päiväkotitoiminta**, euroa _____
- ...alle 3-vuotiaan varhaiskasvatuksesta? **Päiväkotitoiminta**, euroa _____
- ...yli 3-vuotiaan lapsen perhepäivähoidossa? Euroa _____
- ...alle 3-vuotiaan lapsen perhepäivähoidossa? Euroa _____

31. Mikäli kunnassanne on käytössä varhaiskasvatuksen tulosidonnainen palveluseteli, mikä sen arvo voi vähintään tai enintään olla (ilman mahdollisia lisäkertoimia)?

Vähintään, euroa

Päiväkotitoiminta

Perhepäivähoito

Enintään, euroa

Päiväkotitoiminta

Perhepäivähoito

32. Mikäli palvelusetelin arvo on hinnoiteltu lapsen iän mukaan, mikä on setelin "kerroin"?

Alle 3-vuotiaiden kerroin

Päiväkotitoiminta

Perhepäivähoito

Yli 3-vuotiaiden kerroin

Päiväkotitoiminta

Perhepäivähoito

Osapäivähoidon kerroin

Päiväkotitoiminta

Perhepäivähoito

33. Lapsien määrä palvelusetelitoiminnassa 2025:

Ilmoita palvelusetelitoiminnassa olleiden lasten määrä 31.12.2025.

Palvelusetelitoiminnan piirissä yhteensä

Lapsien määrä

joista alle 3-vuotiaita

Päiväkodeissa

Lapsien määrä

joista alle 3-vuotiaita

Perhe- ja ryhmäperhepäivähoidossa

Lapsien määrä

joista alle 3-vuotiaita

34. Onko palvelusetelin sääntökirja tai vastaava tehty?

Valitse yksi vastausvaihtoehto.

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ Suunnitteilla

35. Mitä vaatimuksia varhaiskasvatuksen palveluseteliin liittyvässä sääntökirjassanne on mainittu tiloista, henkilöstöstä, varhaiskasvatuksen toteuttamisesta, poikkeusolosuhteista ja kustannuksista?

Tilat:

- ☐ Asetettu tilojen suhteen erityisvaatimuksia
- ☐ Ei erityisvaatimuksia tilojen suhteen
- ☐ Muuta mainittavaa:

Henkilöstö:

- ☐ Mitoitukseen liittyviä vaatimuksia
- ☐ Henkilöstön määrään liittyviä vaatimuksia
- ☐ Vaatimus erityisopettajan palveluista
- ☐ Palvelun tuottajan tai toimipisteen vastuuhenkilön tavoitettavuuden osalta vaatimuksia
- ☐ Täydennyskoulutusvaatimuksia
- ☐ Muuta, mitä?

Varhaiskasvatuksen toteuttaminen:

- ☐ Velvoite noudattaa kunnan paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa
- ☐ Yhdenvertaisuusvaateita
- ☐ Aukioloaikoihin liittyviä määrityksiä
- ☐ Vaatimus nettisivuista
- ☐ Muuta varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja varhaiskasvatustakia vaativampia velvoitteita:

Poikkeusolosuhteet

- ☐ Määritelty poikkeusolosuhteiden yleiset toimintatavat
- ☐ Palvelusetelin maksatusperiaatteet erilaisissa poikkeusolosuhteissa

Kustannukset:

- ☐ Määritelty nk. hintakatto
- ☐ Määritelty milloin palvelusetelin maksaminen lopetetaan, mikäli lapsi ei käytä palvelua
- ☐ 30 vrk jälkeen maksatus lopetetaan
- ☐ 60 vrk jälkeen maksatus lopetetaan
- ☐ Muu aika: _____
- ☐ Muita toimintakustannuksiin liittyviä vaatimuksia, mitä: _____
- ☐ Muuta mainittavaa: _____

36. Varhaiskasvatuksen palvelusetelilain mukaan setelin arvoa tulee tarkistaa säännöllisesti. Kunta voi itse päättää i tarkemman tarkasteluvälin ja -tavan. Miten kunnassanne on päätetty tarkistaa palvelusetelin arvoa?

- ☐ Vuosittain
- ☐ Joka toinen vuosi
- ☐ Muu tarkasteluväli, mikä? _____
- ☐ Asiasta ei päätetty

37. Palvelusetelin arvon tarkistaminen perustuu:

- ☐ indeksiin, mitä indeksiä käytetään?
- ☐ kunnan omaan arvioon
- ☐ suhteutuu kunnan oman varhaiskasvatuksen kustannuksiin
- ☐ muu tapa, mikä? _____

38. Kuinka monta varhaiskasvatusta toteuttavaa yksityistä toimijaa kunnassanne on hyväksytty palvelusetelitoiminnan piiriin?

Päiväkotitoiminta _____

Ryhmäperhepäivähoito _____

Perhepäivähoito _____

39. Onko palvelusetelillä ollut vaikutusta varhaiskasvatuksen kysyntään?

- ☐ Ei vaikutusta
- ☐ En osaa sanoa

KYLLÄ, millaista vaikutusta?

- ☐ Vähentänyt palveluntarvetta kunnan omassa toiminnassa
- ☐ Lisännyt eri varhaiskasvatuksen vaihtoehtojen tarjontaa
- ☐ Mahdollistanut perheille saada palvelua toisen kunnan alueelta
- ☐ Vähensi investointitarvetta päiväkotirakentamisen
- ☐ Helpottanut kunnan varhaiskasvatuksen paikkatilannetta
- ☐ Muuta, mitä? _____

40. Kenen toimesta kunnassanne tehdään tehostetun ja erityisen tuen hallintopäätökset palvelusetelitoiminnan osalta?

- ☐ Kunnan varhaiskasvatuksesta vastaava johtaja
- ☐ Aluepäällikkö tai vastaava
- ☐ Kunnan oman toiminnan toimipisteen lähijohtaja
- ☐ Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- ☐ Muu viranhaltija - nimike: _____

41. Palvelusetelin suuruus erityisen tuen osalta:

- ☐ Tuen tarpeisten lasten osalta ei lisämaksatusta
- ☐ Asiasta ei vielä päätöstä
- ☐ Erityisen tuen lisäkerroin
- ☐ Pienin kerroin _____
- ☐ Suurin kerroin _____
- ☐ Tukitoimien muunlainen erillishinnoittelu, mikä? _____

42. Kuvaile lyhyesti palvelusetelin erityisen tuen lisäkertoimia?

43. Palvelusetelin suuruus tehostetun tuen osalta:

- ☐ Tuen tarpeisten lasten osalta ei lisämaksatusta
- ☐ Asiasta ei vielä päätöstä

- ☐ Tehostetun tuen lisäkerroin
- ☐ Pienin kerroin
- ☐ Suurin kerroin
- ☐ Tukitoimien muunlainen erillishinnoittelu, mikä?

44. Kuvaile lyhyesti palvelusetelin tehostetun tuen lisäkertoimia?

45. Muita kommentteja tai huomioita palvelusetelin osalta?

Yksityisen toiminnan osuus

46. Onko kunnassanne asetettu tavoitetta yksityisen toiminnan osuudesta?

- ☐ Kyllä, osuus (%):
- ☐ Ei tarkempaa määrittelyä

47. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevien lapsien osuus (%) kunnan varhaiskasvatuksessa olevista lapsista 31.12.2025 tilanteessa:

Osuus (%):

D. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksukäytännöt

48. Peritäänkö kunnassanne varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto.

- ☐ Kyllä, varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain mukaisin periaattein täysimääräisesti
- ☐ Osittain, tietyn tuntimäärän jälkeen maksu (esim. 20 h maksutonta)
- ☐ Alle 3 -vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton
- ☐ 3-vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton
- ☐ 4-vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton
- ☐ 5-vuotiaille osittain tai kokonaan maksuton
- ☐ Ei peritä mitään osin varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja
- ☐ Maksuttomuudesta päätetty, ei peritä maksuja alkaen: _____

49. Mihin kuntanne asiakasmaksuperiaatteet perustuvat?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto.

- ☐ Hoitopäiviin (esim. 10 pv/kk, 15 pv/kk jne.)
- ☐ Kuukausittaisiin tunteihin (esim. 1-100h/kk, 101-120h/kk jne)
- ☐ Viikkotunteihin (esim. 20h/vko, 20-35h/vko, yli 35h/vko jne.)
- ☐ Päivittäisiin tunteihin (esim. alle 5h/pv, 5-7h/pv, yli 7h/pv)

50. Kunnassa seurataan lasten päivittäistä varhaiskasvatuksen käyttöä?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto

- ☐ Mobiililaitteella
- ☐ Kiinteä kellokorttilaite, tägi tms.
- ☐ Manuaalisti kirjaamalla
- ☐ Muu tapa - mikä? _____

51. Sovellatko asiakasmaksulain 10 §:n 2. mom. sakkomaksumahdollisuutta?

- ☐ Kyllä. Kerro lyhyesti toimintatavasta: _____
- ☐ Ei

52. Millaisia asiakasmaksulakia laajempia maksuhyvityksiä kunnassanne on käytössä?

Valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto.

- ☐ Hyvitykset kesä, heinä ja elokuun poissaoloista
- ☐ Maksuhyvitykset koulujen syys- ja talvi loma-aikojen poissaolojen yhteydessä
- ☐ Hyvityksiä muista perheen omaavalintaisista loma-ajoista

- ☐ Viikoittaisiin vapaapäiviin perustuvia hyvityksiä
- ☐ Perhepäivähoitajan poissaolo, ei varahoidon tarvetta
- ☐ Päiväkoti kiinni kunnan toimesta (esim. kehittämispäivä), ei varahoidon tarvetta
- ☐ Muuta, mitä? _____

53. Arvio vuoden 2026 asiakasmaksutuotoista talousarvioin perusteella?

Euroa: _____

54. Suunnitellaanko kunnassanne maksutonta varhaiskasvatusta?

Valitse yksi vastausvaihtoehto.

- ☐ Kyllä, kokonaan maksutonta
- ☐ Kyllä, osittain maksutonta
- ☐ Ei suunnitelmia

55. Kuinka suurelta osalta (%) varhaiskasvatuksen asiakkaista peritään enimmäismaksu tai ei lainkaan maksua perheen tulojen perusteella?

Ilmoita %-osuutena kunnan varhaiskasvatuksessa olevista lapsista.

Varhaiskasvatus on tulojen perusteella maksuton: _____

Enimmäismaksu peritään: _____

56. Muita terveisiä Kuntaliitolle:
